

Sygn. akt II Ca 2798/19

POSTANOWIENIE

Dnia 3 września 2020 roku

Sąd Okręgowy w Krakowie, II Wydział Cywilny - Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Grzegorz Buła (spr.)

Sędziowie: Barbara Kursa

Paweł Styrna (del.)

po rozpoznaniu w dniu 3 września 2020 roku w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy wniosku D. T.

przy uczestnictwie B. K., Z. P., J. P. (1) i I. K.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji uczestnika I. K. od postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie z dnia 22 maja 2019 roku sygnatura akt I Ns 863/17/K

postanawia:

1. odmówić uczestnikowi I. K. dalszego udziału w postępowaniu w charakterze uczestnika;
2. odrzucić apelację.

SSO Barbara Kursa SSO Grzegorz Buła SSR (del.) Paweł Styrna

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 22 maja 2019 roku Sąd Rejonowy dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie stwierdził, że spadek po M. B. nazwisko rodowe B., córce P. i A., zmarłej dnia 3 kwietnia 2017 r. w K. i ostatnio stale zamieszkałej w W. na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 18 listopada 2016 r. i testamentu notarialnego z dnia 11 stycznia 2017 r. sporządzonego przed notariuszem D. A. prowadzącą Kancelarię Notarialną w C. przy ul. (...) do rep. (...) dobrodziejstwem inwentarza nabyły siostrzenice: B. K., Z. P., D. T. każda z nich po 1/3 części w stosunku do całości spadku (pkt I), a nadto zasądził od uczestnika I. K. na rzecz wnioskodawczyni D. T. i uczestniczek B. K., Z. P., J. P. (1) kwotę 770 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt II).

Sąd Rejonowy ustalił, że M. B. w chwili śmierci była wdową, nie miała dzieci, w tym pozamałżeńskich i przysposobionych. Rodzice spadkodawczyni zmarli przed nią. Spadkodawczyni miała jedną siostrę J. P. (2), której córki: D. T., B. K. i Z. P. zostały przez spadkodawczynię powołane do spadku w częściach równych w testamencie własnoręcznym z dnia 18 listopada 2016 roku i testamencie notarialnym z dnia 11 stycznia 2017 roku, sporządzonym w domu spadkodawczyni przed notariuszem D. A.. Postępowanie spadkowe po zmarłym wcześniej mężu spadkodawczyni S. B. nie zostało przeprowadzone.

Wobec przeprowadzonego postępowania dowodowego, Sąd Rejonowy ocenił, że spadkodawczyni M. B. była świadoma znaczenia, wagi i skutków sporządzonego testamentu, a jej wola nie była skrzepowana czynnikami natury psychicznej

czy też zachowaniem osób trzecich. W ocenie Sądu istniały podstawy do twierdzenia, że do nabycia spadku doszło na podstawie dwóch testamentów, skoro ich treść nie kolidowała ze sobą i można je było uznać za ważne.

Apelację od powyższego postanowienia wniósł uczestnik I. K., zarzucając błędy w ustaleniach faktycznych, będące konsekwencją pominięcia dowodu z opinii biegłego i poczynienie dowolnych ocen w zakresie stanu zdrowia i zdolności testowania przez testatorkę M. B.. Domagał się uchylecia postanowienia i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Zarządzeniem z dnia 28 maja 2020 roku pełnomocnik uczestnika I. K. został wezwany o wskazanie jakich praw tego uczestnika dotyczy wynik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po spadkodawczyni M. B., a nadto uprawdopodobnienie, że takie prawa temu uczestnikowi przysługują, w terminie 14 dni pod rygorem uznania, że uczestnik ten nie jest osobą zainteresowaną w rozumieniu art. 510 k.p.c. W odpowiedzi na powyższe wezwanie pełnomocnik uczestnika podał, iż interes prawny I. K. polega na tym, że jego wujek zmarły już S. B., mówił mu, że na jego rzecz jest sporządzony testament, przy czym testator nie powiedział w jakiej formie jest on sporządzony. W tym samym piśmie procesowym pełnomocnik uczestnika I. K. wniósł na zasadzie art. 250 k.p.c. o wystąpienie do Kancelarii Notarialnej w L. notariusza P. L. oraz do Kancelarii Notarialnej w K. notariusza D. A. o udzielenie informacji czy od roku 2000 do daty śmierci S. B. nie został przez niego sporządzony testament na rzecz I. K.. W kolejnym piśmie procesowym pełnomocnik uczestnik rozszerzył ten wniosek domagając się zwrócenia się do wskazanych notariuszy od informację obejmującą okres od 1985 roku do daty śmierci S. B..

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelację należało odrzucić, uznając że I. K. nie jest osobą zainteresowaną w rozumieniu art. 510 k.p.c. i odmawiając mu dalszego udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania.

I. K. zgłosił swój udział w postępowaniu, składając za pośrednictwem pełnomocnika pismo z dnia 25 sierpnia 2017 r. zatytułowane „pозew o stwierdzenie nieważności testamentu notarialnego z powodu braku świadomości testatorki wraz z wnioskiem o zawieszenie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku”. W odpowiedzi na wezwanie Sądu, pełnomocnik I. K. wniósł o przedłużenie terminu do wykazania interesu prawnego do wzięcia udziału w postępowaniu, argumentując, że wystąpił z wnioskiem o wydanie kopii testamentu notarialnego sporządzonego przez S. B. przed notariuszem P. L. prowadzącym Kancelarię Notarialną w L., na podstawie którego to testamentu testator powołał do całości spadku swojego siostrzeńca I. K.. Postanowieniem z dnia 20 marca 2018 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie wezwał I. K. do udziału w sprawie w charakterze uczestnika. Do chwili zamknięcia rozprawy przed Sądem pierwszej instancji nie zostały przedłożone przez uczestnika I. K. jakiegokolwiek dokumenty na potwierdzenie statusu osoby zainteresowanej wynikiem tego postępowania. Podnieść należy, że także na etapie postępowania przed Sądem drugiej instancji uczestnik nie tylko nie uprawdopodobnił swojego interesu prawnego, ale nawet nie wskazał na czym on polega i jakich jego praw dotyczy wynik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku

W ocenie Sądu Okręgowego na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego, a nawet na podstawie twierdzeń uczestniczących w nim osób nie można stwierdzić, aby wynik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po M. B. dotyczył jakiegokolwiek praw skarżącego I. K..

Do niewątpliwego kręgu uczestników postępowania o stwierdzenie nabycia spadku należą wszyscy potencjalni spadkobiercy ustawowi i testamentowi, na co jednoznacznie wskazuje art. 669 k.p.c. Nadto zgodnie z art. 510 §1 k.p.c. uczestnikiem postępowania nieprocesowego może być każdy, czyich praw dotyczy wynik sprawy. W judykaturze pojęcie to ujmuje się szeroko, przyjmując, że interes prawny w rozumieniu tego przepisu może być nie tylko bezpośredni, ale także i pośredni (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 1976 r., III CRN 91/76, OSNCP 1977 Nr 3, poz. 52). Szerokie ujęcie interesu prawnego jako przesłanki uzasadniającej przypisanie określonej osobie statusu zainteresowanego, nie zwalania sądu (w tym także sądu drugiej instancji) od obowiązku dokonania oceny w okolicznościach faktycznych danej sprawy, kto jest oraz kto powinien być uczestnikiem postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2014 r., V CSK 686/13, nie publ.). Obowiązkiem sądu orzekającego jest bowiem z jednej strony czuwanie nad tym, aby w danym postępowaniu nieprocesowym uczestniczyły wszystkie

osoby, których praw może dotyczyć jego wynik, lecz z drugiej strony ma on obowiązek dbania o to, aby w sprawie nie brały udziału osoby, na prawa których jego wynik nie ma jakiegokolwiek wpływu.

Szereg wypowiedzi doktryny i orzecznictwa jednoznacznie opowiada się za szerokim rozumieniem interesu prawnego w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku. Do kręgu podmiotów mających interes w stwierdzeniu nabycia spadku, a zatem legitymowanych czynnie do wystąpienia ze stosownym wnioskiem, należą przede wszystkim spadkobiercy, a także spadkobiercy osób powołanych do spadku, zmarłych przed stwierdzeniem nabycia spadku. Zainteresowanymi są także osoby, które nabywają spadek według ogólnych reguł dziedziczenia ustawowego po odrzuceniu spadku przez spadkobiercę ustawowego dziedziczącego w pierwszej kolejności (por. postanowienie SN z 10 grudnia 1992 r., II CRN 135/92, Lex nr 315495). Ponadto interes mają wierzyciele spadkodawcy, uprawnieni do zachowku, zapisobiercy, a także wierzyciele spadkobiercy (E. Skowrońska-Bocian, Komentarz do kodeksu cywilnego, Księga IV. Spadki, LexisNexis, 2011).

Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku może złożyć osoba mająca w tym interes, tj. interes w uzyskaniu stwierdzenia (art. 1025 § 1 k.c.). Krąg osób uprawnionych do wszczęcia postępowania ustawa określa szeroko. Osobą taką będzie każdy, kto ma interes w powstaniu skutków prawnych związanych z wydaniem postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po określonym spadkodawcy przez osoby wymienione w orzeczeniu sądu. Uprawnienie to wywodzi się jednak nie z art. 510 k.p.c., ale z art. 1025 k.c. Wedle tego przepisu, legitymacja do złożenia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku przysługuje osobie mającej w tym interes, a taką osobą jest niewątpliwie np. wierzyciel spadkodawcy, poszukujący zaspokojenia wśród spadkobierców dłużnika. Natomiast w sytuacji, gdy postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku zostało już wszczęte przez inną osobę, uczestnikiem postępowania może być wyłącznie podmiot, którego praw dotyczy stwierdzenie nabycia spadku.

W ocenie Sądu Okręgowego nie można uznać, aby dotychczasowy uczestnik I. K. wykazał, bądź nawet uprawdopodobnił, że jest osobą zainteresowaną w rozumieniu art. 510 §1 k.p.c. Zdaniem Sądu Okręgowego nie sposób podzielić argumentacji skarżącego, by ewentualne spadkobranie I. K. po S. B. było równoznaczne z interesem prawnym warunkującym jego udział w niniejszym postępowaniu. W pierwszej kolejności należy podkreślić, że rozpoznawana sprawa dotyczy praw do spadku po M. B., a nie po zmarłym wcześniej jej mężu S. B.. Nadto zauważyć należy, iż skoro mąż spadkodawczyni zmarł przed nią, to nie mógł być jej spadkobiercą (art. 927 §1 k.c.), a w konsekwencji także jej spadkobiercy nie mogą być spadkobiercami spadkodawczyni M. B..

Z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika, że postępowanie spadkowe po S. B. zmarłym w dniu 15 sierpnia 2013 roku nie było do tej pory przeprowadzone. Nigdy się nie toczyło i także obecnie się nie toczy. Jeśli uczestnik I. K. uważa, iż jest spadkobiercą zmarłego męża spadkodawczyni to winien zainicjować wszczęcie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po tym spadkodawcy. W tym postępowaniu byłoby miejsce na poszukiwanie wszelkich ewentualnych testamentów S. B., gdyż miałyby to znaczenie dla ustalenia kto jest jego spadkobiercą. Natomiast za całkowicie nie związany z przedmiotem niniejszego postępowania należy ocenić tego rodzaju wnioski uczestnika złożony w pismach procesowych z dnia 7 lipca 2020 roku i 8 lipca 2020 roku. To nie sąd orzekający ma wykazać interes prawny osoby, która chce wziąć udział w toczącym się postępowaniu, lecz to taka osoba winna przynajmniej uprawdopodobnić okoliczności, które wskazują, iż wynik danego postępowania może mieć pośredni lub bezpośredni wpływ na jej prawa.

Niezależnie od powyższego należy stwierdzić, że ewentualne powołanie uczestnika I. K. do spadku po S. B. nie oznacza, że I. K. stałby się również spadkobiercą M. B..

W dalszym ciągu pozostawałby bowiem poza kręgiem potencjalnych spadkobierców ustawowych M. B.. Kwestionując natomiast ważność testamentu własnoręcznego i notarialnego spadkodawczyni, skarżący nie powoływał się na żadne okoliczności świadczące o woli M. B. powołania do spadku jego osoby w miejsce rzeczywiście wskazanych w testamencie.

Dodatkowo podnieść należy, iż w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku sąd co do zasady nie ustala składu majątku spadkowego i także w tym postępowaniu tego nie czynił, nie dokonując jakichkolwiek ustaleń z nim

związanych. Zatem i na podstawie stanu majątku spadkowego nie można nawet domniemywać, że potencjalny spadkobierca po S. B. ma jakikolwiek interes prawny w stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłej M. B..

Sąd może odmówić dopuszczenia do udziału w sprawie, jeżeli uzna, iż osoba zgłaszająca swój udział nie jest zainteresowana w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c. Jeżeli natomiast okaże się, że osoba będąca uczestnikiem postępowania nie jest - z przyczyn pierwotnych lub następczych - zainteresowana jego wynikiem, sąd może odmówić jej dalszego udziału w sprawie. Odmowa dalszego udziału w sprawie osobie będącej uczestnikiem może nastąpić także po wydaniu orzeczenia przez sąd pierwszej instancji, co w konsekwencji prowadzi do odrzucenia apelacji wniesionej przez tę osobę. Sąd drugiej instancji także powinien czuwać nad należywym kręgiem osób uczestniczących w postępowaniu nieprocesowym, w związku z czym może odmówić dalszego udziału w sprawie osobie, która nie powinna brać w nim udziału w charakterze uczestnika postępowania, chociażby osoba ta została dopuszczona do udziału w sprawie w postępowaniu w pierwszej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2017 r. V Cz 32/17).

Osoba wnosząca apelację powinna mieć zarówno legitymację do zaskarżenia orzeczenia, jak i interes prawny w tym zaskarżeniu. Ogólnie rzecz biorąc, skarżący nie ma legitymacji do wniesienia apelacji, gdy rozstrzygnięcie sądu go nie dotyczy. Przesłanką formalnoprawną dopuszczalności środka odwoławczego jest również istnienie interesu prawnego w zaskarżeniu orzeczenia (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, Nr 11, poz. 108, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., V CSK 450/14, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r., V CSK 450/14 nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., II CZ 63/15, nie publ.). W braku jego wykazania środek odwoławczy podlega odrzuceniu, chyba że jego rozpoznanie jest uzasadnione ze względu na interes publiczny.

Z powołanych powyżej względów, Sąd Okręgowy nie znajduje podstaw, by uznać I. K. za uczestnika postępowania uprawnionego do wywiedzenia apelacji od postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie, a w konsekwencji wniesioną przez niego apelację należy uznać za niedopuszczalną. Mając to na uwadze Sąd Okręgowy odrzucił apelację zgodnie z art. 370 k.p.c. w zw. z art. 373 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 7.11.2019 roku) w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz w zw. z art. 9 ust.4 ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 poz. 1469 z późn. zm.).

SSO Barbara Kursa SSO Grzegorz Buła SSR (del.) Paweł Styrna